

FOREDRAG PÅ FREIA 11.AUGUST 1981.

Når vi hører de borgerlige partier i denne valgkampen, kan man få det inntrykk at Norge snart er konkurs; at det er elendighet og vanstyre som omgir oss. Det gjør det nødvendig å minne om et par grunnleggende kjennsgjerninger: Norge er i dag på verdenstoppen når det gjelder levestandard og livsstandard. Vi har samtidig et samfunn der levekårene er mere likelig fordelt enn i de aller fleste land.

De fleste tar disse godene som en selvfølge. Men det er

2.

det ikke. Mørke skyer truer - den internasjonale økonomien er i ulage. Krisen forsterkes av den politikk som føres av konservative regjeringer.

Klarest ser vi virkningene av en Høyre-orientert politikk i Storbritannia. Storbritannia har snart 3 millioner arbeidsledige. Det er en politikk som velgerne vil komme til å avvise. De har allerede gjort det i Frankrike.

Arbeiderpartiets regjeringer har alltid holdt fast ved at folk skal kunne være i arbeid. Arbeidsledighet skaper en følelse av å være unyttig og overflødig. Selvtilliten

3.

svekkes og solidariteten med samfunnet skades. Dette ligger bak den alvorlige situasjonen vi har sett utvikle seg i Storbritannia i sommer.

Vi får ikke arbeid for alle gratis. Vi må ha vilje til å si nei til mange krav for å kunne si ja til de områdene som er viktigst. Vi kan ikke både få en sterk økning i vårt forbruk og samtidig trygge arbeidsplassene i årene framover.

Det konservative svenske forretningsbladet Veckans affärer ga for et års tid siden Norge beste karakter for sine økonomiske resultater. Skal vi fortsatt ha gode resultater, må vi følge opp den linjen som Regjeringen har valgt: Å vise nøkternhet, omtanke og

4.

nøye budsjettering av offentlige utgifter for å kunne motvirke en for sterk prisstigning. Slik er årets budsjett lagt opp og slik har Regjeringen lagt fram langtidsbudsjettet for de kommende fire år. Dette er en periode da vi vet at også norsk økonomi vil bli sterkt påvirket av de svake tendenser i internajsonal økonomi. Da trenger vi en handlekraftig regjering. En regjering som har styrke til å ta belastninger, en regjering som kan samarbeide med arbeidslivets parter, en regjering som vet hva den vil og som har et program som alle kan lese seg til. Det er nettopp som et ledd i regjeringens langsiktige økonomiske politikk at de nye tiltakene mot prisstigningen vil bli gjennomført.

De vil ikke alene være tilstrekkelige for å løse våre inflasjonsproblemer. Arbeiderpartiets langsiktige strategi for å bekjempe inflasjonen, er lagt fram i Regjeringens langtidsprogram. Jeg har inntrykk av at de borgerlige, i sine kommentarer, velger å se bort fra at våre pristiltak også inngår i en langsiktig plan.

Pris- og kostnadsstigningen i årets siste måneder vil nå bli klart avdempet. Vi venter en samlet prisstigning i år på 13.5-14 %. Det er mye - men godt under de 16 - 17 % som enkelte har snakket om. Fordi vi nå vil gå inn i 1982 med et lavere pris- og kostnadsnivå gir det klare fortrinn for norsk økonomi.

6.

Samtidig har vi oppnådd en klar forbedring for kommuner og fylkeskommuner. Det dreier seg om beløp på omkring en halv milliard. Dette vil lette presset på helse-sektoren.

Vi har tidligere understreket at etter regjeringens vurdering er det tre hovedhensyn ved årets inntektsutvikling:

- kostnadsutviklingen fra 1980 til 1981 må være forenlig med målet om å bevare konkurranseevnen i privat virksomhet.
- inntektsutviklingen bør sikre en noenlunde uendret kjøpekraft fra 1980 til 1981 for brede grupper og,

- inntektsutviklingen må få en sosial profil.

Dette er i tråd med våre politiske mål.

Næringslivets konkurranseevne for 1981 vil bli fordret med én prosent. Siden 1977 får vi nå en samlet forbedring i konkurranseevnen på 15 prosent.

Skattelettelsen hindrer samtidig noen særlig nedgang i lønnstakernes kjøpekraft. For de lavtlønnede blir det en viss framgang.

Hvordan er så den sosiale profilen ivaretatt? Ser vi særskilt på utviklingen i år, blir det en liten framgang i kjøpekraften for de lavtlønnede, mens de fleste såvidt har fått sikret den - eller har en viss tilbakegang.

Ser vi tilbake til regjeringsskiftet i 1973, trer den sosiale profil i skatte og inntektspolitikken klart fram. Typiske lavtlønnede med 2 barnsfamilie har hatt en vekst i levestandarden på mer enn 25 prosent over disse 8 årene. Så mye har kjøpekraften steget for denne gruppen.

Inntektsveksten for folk med gjennomsnittslønn har også

vært sterk, men den ligger 6 - 7 prosentenheter under den for de lavtlønnede. Grupper med virkelig høye inntekter har over disse årene i gjennomsnittet ikke hatt noen stigning i kjøpekraften i det hele tatt. Vi ser at utjevningspolitikken virker. De lavtlønnede har dratt et stykke inn på !

Høyre har kritisert Arbeiderparti-regjeringen for den sterke prisstigningen. Vi har stadig fått høre at utgiftene på statsbudsjettet har vært for store i forhold til inntektene. Men Høyre har aldri lagt fram omfattende og konkrete forslag til reduksjoner på budsjettet. De

10.

har tvert imot lovet større offentlige ytelser på mange områder, og de har lovet meget betydelige skattelettelser.

Dette har vi helt ferske eksempler på. Willoch har sagt at en borgerlig regjering vil handle ut fra de fellesmerker Høyre, Kristelig Folkepart og Senterpartiet ga til Regjeringens langtidsprogram. I generelle ordelag går partiene i fellesmerknadene inn for å bekjempe inflasjonen, dempe veksten i offentlige utgifter og føre en stram finanspolitikk. Men samtidig er det gitt en lang rekke konkrete løfter om økte offentlige utgifter og skattelettelser. Dette er kort og godt

uholdbart ! Hvis de konkrete løftene skal oppfylles, får vi ingen anti-inflasjonspolitik. Vi kan tvert imot karakterisere fellesmerknadene fra de borgerlige partiene som en inflasjonserklæring. Dette er ikke bare min og Arbeiderpartiets vurdering. Direktør Knut Getz Wold i Norges Bank, direktør Reinertsen i Den norske Bankforening og direktør Egil Bakke i Industriforbundet har alle uttalt at felleserklæringen slett ikke gir noen anvisning på hvordan inflasjonsproblemene skal løses. Men det er fellesmerknadene som skal danne grunnlaget for en borgerlig politikk. Det vil ifølge Willoch også gjelde for en ren Høyre-regjering.

På bakgrunn av at vi alle stadig blir tutet ørene fulle med et helt annet bilde, kan det være grunn til å minne om det faktum at i Arbeiderpartiets regjeringstid over årene 1970 - 1981 har prisstigningen i Norge gjennomsnittlig ligget vel 1 1/2 prosentenheter pr. år under gjennomsnittet for Vest-Europa. I år ligger prisstigningen hos oss litt over. Men ser vi hele perioden under ett, har vi altså hatt klart lavere prisstigning i Norge enn i gjennomsnitt på de vest-europeiske landene.

I ~~Borger~~ Borger-regjeringens tid lå prisstigningen ca. 1 prosent over det samme gjennomsnittet. Men som dere alle har sett, liker ikke Willoch å snakke om det.

Kampen mot inflasjon krever en fast styring av den økonomiske politikken. Alt tyder på at Arbeiderpartiet makter denne oppgaven bedre enn det en borgerlig regjering kan gjøre.

1970-årene vil trolig bli husket som det tiåret da kvinnene fikk sitt gjennombrudd i samfunns- og arbeidsliv. Av de 250 000 nye arbeidsplasser som ble skapt, ble 170.000 fylt med kvinner. Det innebar at antallet kvinner i lønnet arbeid økte med en tredjedel.

Kampen for kvinners likestilling er en av de viktigste endringskrefter som virker i vår tid. Det gjelder halvparten av oss alle. Det gjelder en historisk og

sosial arv som er tung å bære - og enda tyngre å endre. Vi kjenner jo faktisk samfunn i historisk tid der enken ble brent på bålet med sin avdøde mann. Ser vi bakover i tiden, kan vi glede oss over store framganger. Men det folkelige uttrykket brorparten minner oss om at det ikke er lenge siden bror tok dobbelt arvelodd i forhold til søster.

Kvinnene har etter hvert kjempet seg til formelle retter - til utdanning, yrke, til å stemme og til å velges. Men det er enda langt igjen til den faktiske situasjonen er i samsvar med de formelle mulighetene. I mange yrker og funksjoner i samfunnet er kvinnene med i forsvinnende liten grad. Vi har lært at lik behandling

av dem som på forhånd står ulikt, kan holde ulikhetene ved like. Derfor er det nødvendig med positiv forskjellsbehandling, derfor trenger vi kvoteordninger for å sikre kvinner innpass der de før har vært holdt utenfor. Skal vi oppnå endring av tusenårige tradisjoner, er det nødvendig med virkemidler som virker - kvinnene er lei av festtaler.

Hvorfor vil vi at kvinnene skal komme mere med ?
 Selvfølgelig fordi det er et rettferdskrav - at kvinner reelt skal komme med der de har interesser og muligheter, slik mennene har kunnet før dem. Men også fordi kvinnene har noe å tilføre. Vi fører ikke likestillingskampen fordi menn og kvinner er like. Vi er ulike, men nettopp derfor skal vi alle med, på alle livets områder. Vi tror at alle blir rikere når alle menneskelige ressurser blir tatt i bruk.

I den neste æra i kvinnefrigjøringen må det i praksis bli slik at de verdiene kvinnen har forvaltet og hatt ansvar for, må få større gjennomslag i hele samfunnslivet -

og bli en del også av mannens verden. For likestillingsverket er ikke fullført før også mannen gjør opprør og ser at også han må sprengne rammene for sitt perspektiv. Kvinnenes kamp for likestilling er ikke bare en kamp imot undertrykkelse men en kamp for noe - for at vesentlige menneskelige verdier blir erkjent og tatt i bruk - på alle de områder der vi så åpenbart ser at de trengs.

På dette område - like mye som ellers i det politiske arbeid - er det enkelt, altfor enkelt, å slutte seg til gode, vakre og velmente mål.

Men det er ikke nok å si at man vil ha likestilling, vi må gjøre noe konkret og effektivt for å nå målet. Vi vil

ikke at likestillingsloven skal sove. Vi vil følge den opp i praktisk handling. Derfor la Regjeringen fram handlingsplanen for likestilling for Stortinget i vår.

Det krever styrke og pågangsmot å føre fram likestillingsarbeidet i åra som kommer. Vi skal arbeide under strammere økonomiske betingelser. Det setter vår evne til å prioritere og omfordele på en hard prøve. Tidligere har trange tider ført til at arbeidet for likestilling har lidd skibbrudd. Under økonomiske tilbakeslag har kvinnene vært henvist til reservebenken.

Under behandlingen av handlingsplanen for likestilling

fant Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet hverandre i en felles passiv holdning som kan la historien gjenta seg. De vendte tommelen ned for viktige virkemidler som ble foreslått. De gikk mot bruk av radikal kvotering, mot flere kvinnekonsulenter og mot utvidet bruk av likestillingstilskott.

Vi vil bryte med tradisjonene. Vi vil prioritere likestillingstiltak.

I etterkrigstida er det Arbeiderpartiregjeringer som har slått ned milepelene i likestillingspolitikken. Siden kvinneåret i 1975 gjelder det: Lov om selvbestemt abort, lov om likestilling mellom kjønnene og opprettelse av et

likestillingsombud. Det har stått strid om disse tiltaken. De har krevd politisk vilje - vilje til å ta belastninger. Enkelte borgerlige partier har først kommet etter når tiltakene betyr politisk gevinst, når kampen er vunnet - og opinionen endret.

Vår likestillingspolitikk må bygge på den virkelighet mennesker møter. Og virkeligheten er at kvinners og menns reelle situasjon og muligheter i samfunnet er vesensforskjellige, selv om lovverket stiller oss likt. Levekårsundersøkelsen bekrefter det vi vet: Kvinner kommer dårligere ut i utdanning, arbeid, inntekt, - og i politikk og organisasjonsliv.

Selv om det snart er hundre år siden det første vedtak om lik lønn for likt arbeid, vet vi det er et godt stykke igjen. Undersøkelser viser at kvinner jevnt over er plassert på lavere stillingsnivåer enn menn. Langt flere menn enn kvinner har arbeidsoppgaver som går ut på å lede andres arbeid, også i yrker der kvinner er i flertall. Vi vet også at det ofte er lavere lønnsnivå i de yrker og bransjer hvor det hovedsaklig arbeider kvinner.

Ved siden av det likestillingsarbeid som under Arbeiderpartiets regjeringstid er drevet fra Statens side, er det svært viktig at vi ved den siste LO-kongressen fikk en bred oppmarsj om likestillingskravene. LO har vedtatt

sitt eget program om likestilling som en del av LO's handlingsprogram. Her formuleres det en rekke krav til fagbevegelsen selv. Det gjelder arbeid for bedre ordninger i avtaleverket, det gjelder krav om at likestillingsarbeidet tas med som en del av opplæringen av tillitsvalgte, det gjelder krav om at avtale- og regelverket skal gjøres kjønnsnøytralt. Innenfor en rekke forbund drives det nå et viktig likestillingsarbeid.

Men jeg vil også understreke at en rekke av de krav og forslag som er formulert av LO-kongressen, bare kan finne sin løsning gjennom samarbeid med de politiske myndigheter i stat, kommune og fylke. Det gjelder skattespørsmål,

lovfestede ordninger, utbygging og drift av barnehager og en lang rekke andre forhold.

Fagbevegelsen vet av sin historiske erfaring at det er gjennom kombinasjonen av faglig og faglig/politisk samarbeid vi kan nå resultater som teller. Det er ikke minst derfor LO-kongressen med 95% av stemmene vedtok å gå inn for fullt i valgkampen for DNA.

Vi er ikke fornøyd med tingenes tilstand. Vi ser at det er nødvendig å slå ned nye milepeler. Igjen ser vi at det er når vi blir konkrete at de borgerlige partier ikke lenger er med. Det er da vi ser at de borgerlige partier bare sier at de vil likestilling, men ikke er villige til å bruke de midler som kan skape likestilling.

Det er Arbeiderpartiet kvinnene kan stole på.

Valget om fem uker dreier seg om hvem som skal styre landet - og hvilken politikk som skal føres.

På den ene siden står Arbeiderpartiet. Vi har lagt fram et klart program. Der forteller vi velgerne hvilke retningslinjer vi skal følge. Vi legger fram et politisk regnskap vi kan stå ved. Vi har maktet å holde sysselsettingen oppe i en verden av arbeidsledighet. Norge er et av verdens beste land å leve i. Akkurat i dag forteller avisene at vi har passert USA i gjennomsnittsinntekt pr. innbygger.

På den andre siden er det uklart og tåkete. De borgerlige partiene har sagt at de vil danne regjering sammen. Men

de har ikke sagt et ord om hvilken politikk en slik regjering vil følge. Da regjeringen la fram sitt langtidsprogram for de neste fire årene, laget de tre partiene en felles innstilling. Men det var ikke noe regjeringsprogram. Det var en ønskeliste over alle gode saker - uten noe forsøk på å velge ut det vi har råd til å gjøre. Skulle alle disse ønsker vært gjennomført, måtte vi hatt flere statsbudsjetter hvert år. Dersom vi prøvde å gjennomføre alt dette, ville prisene eksplodere.

Det de la fram var en inflasjonserklæring. De borgerlige partiene har ikke klart å bli enige om noen politikk. Men de har nok å være uenige om. I Senterparti-avisen, Nationen sist lørdag har de alt begynt å krangle om

byttet dersom det skulle gå så galt at de vant valget. Generalsekretæren i Senterpartiet går hardt ut og sier at det prinsipielt er lite ønskelig at et parti alene får flertall i Regjeringen. Kåre Kristiansen fra Kristelig Folkeparti sier seg enig med dette. Willoch sier at forhandlinger ikke kan korrigere valgets tale. Så selv om Høyre skulle få opp mot 70 prosent av de stemmer de tre partiene får, vil de to andre ikke godta at de får flertallet av statsrådsposter.

Bikkjeslagsmålet er altså i full gang. Men hva de borgerlige partiene har tenkt å bruke regjeringsmakten til - hvilken politikk de vil føre - det sies det ingenting om.

Det enkle spørsmål som vi og velgerne nå stiller til de borgerlige partiene er derfor:

Hvilken politikk vil dere føre om dere får makten? Dere går ut med tre programmer som spriker i alle retninger. Nå må velgerne få beskjed om hva dere vil gjøre.

Det norske folk må nå velge: Ønsker vi en regjering som vet hva den vil og som kan vise til resultater? Eller skal vi kaste oss og landet ut i et borgerlig eksperiment, med ukjent program og ukjent kurs?

Det er dette valget dreier seg om. Vi trenger ikke gå langt for å finne ut hva borgerlige samlingsregjeringer

fører til. Willoch liker ikke å bli minnet om Borten-regjeringen som falt fra hverandre av indre splid. Han sier dette er så lenge siden. Men det er nå engang den eneste erfaring det norske folk har med denslags - og ti år er ikke lenge i en nasjons liv. Og går vi til Sverige, har vi to ganger på få år sett den spesielle formen for langsomme selvmord som kjennetegner borgerlige koalisjonsregjeringer. Jeg tror ikke det norske folk er tjent med dette. Derfor tror jeg Norge er tjent med at Arbeiderpartiet vinner valget. Vi trenger en regjering med handlekraft. Vi trenger en regjering som kan løse landet gjennom de grove brottsjøene som nå bryter inn over oss. Store velgergrupper er i bevegelse. Valget er ikke avgjort. Nå gjelder det å få fram hva partiene

står for. Valget skal dreie seg om hvordan landet skal styres. Det er her de borgerlige svikter. Vi kan stå ved våre resultater. Arbeiderpartiet gir velgerne svar før de skal ta standpunkt.